

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Факультет економіки та управління
Кафедра аналітичної економіки та природокористування

Наталія Матвійчук

Економічні теорія

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ**

Луцьк
2018

УДК 33.01(076)

ББК 65.01я73-5

М 33

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (протокол № від _____ 2018 р.).

Рецензенти: *Рубаха М.В.* – к.е.н., доцент кафедри фінансів, грошового обігу та кредиту Львівського національного університету імені Івана Франка

Стрішенець О. М. – д.е.н., професор, завідувач кафедри аналітичної економіки та природокористування

Матвійчук Н. М.

М 33 Економічна теорія: методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи / Наталія Миколаївна Матвійчук – Луцьк: Вид-во «Вежа», 2018. – 30 с.

Методичні вказівки розроблені з метою надання допомоги студентам в організації роботи по підготовці до практичних занять та самостійної роботи. Вони містять перелік питань, які виносяться на самостійне опрацювання та практичні заняття, ключові терміни кожної теми, питання для самоконтролю, питання для підсумкового контролю та список рекомендованої літератури.

Рекомендовано студентам 1 курсу спеціальності «Кібербезпека» денної форми навчання.

УДК 33.01(076)

ББК 65.01я73-5

© Матвійчук Н. М., 2018

© Східноєвропейський національний університету імені Лесі Українки, 2018

Зміст

Вступ.....	4
1. Загальні вимоги до підготовки до практичних занять.....	4
2. Завдання на практичні заняття.....	5
Практичне заняття № 1 «Економічні потреби суспільства та їх зв'язок із виробництвом».....	5
Практичне заняття № 2 «Гроші та грошова система».....	7
Практичне заняття № 3 «Основи мікроекономічного аналізу».....	9
Практичне заняття № 4 «Підприємництво в ринковій економіці», «Доходи і витрати підприємства».....	12
Практичне заняття № 5 «Конкуренція і монополія в ринковій економіці».....	16
Практичне заняття № 6 «Ринок праці», «Ринок землі і капіталу».....	19
Практичне заняття № 7 «Національна економіка та її основні показники», «Економічні цикли та економічне зростання».....	21
Практичне заняття № 8 «Інфляція та безробіття як прояви макроекономічної нестабільності».....	23
Практичне заняття № 9 «Доходи населення й соціальна політика».....	26
Практичне заняття № 10 «Кредитна система та грошово-кредитна політика держави».....	28
Практичне заняття № 11 «Бюджетно-податкова політика».....	31
Практичне заняття № 12 «Інтернаціоналізація економічних зв'язків та світове господарство», «Міжнародна торгівля»	33
Практичне заняття № 13 «Міжнародний рух капіталу і робочої сили», «Міжнародні валютно-фінансові відносини».....	36
3. Загальні вимоги до самостійної роботи.....	38
4. Завдання для самостійної роботи.....	38
5. Питання для підсумкового контролю.....	42
6. Оцінювання.....	44
7. Основна рекомендована література.....	46

Вступ

Курс «Економічна теорія» є важливою теоретичною дисципліною для студентів неекономічних спеціальностей, яка дозволяє сформувати цілісне бачення функціонування економічних систем та форм взаємодії основних економічних суб'єктів на різних рівнях. **Предметом її вивчення** є закономірності розвитку економічних систем, економічні категорії, економічні закони та принципи їх функціонування, дії людей, спрямовані на ефективне господарювання в умовах обмежених економічних ресурсів.

Вивчення дисципліни „Економічна теорія” для студентів спеціальності «кібербезпека» передбачає 26 годин практичних занять та 90 годин самостійної роботи.

1. Загальні вимоги до підготовки до практичних занять

Підготовка до практичних занять полягає в опрацюванні студентом тем відповідно до визначеного плану та передбачає використання конспекту лекцій і рекомендованої літератури. Під час підготовки до заняття студент має розглянути ключові поняття й використати їх при розгляді відповідного питання. З метою кращого закріплення матеріалу необхідно продумати аргументовану відповідь на запропоновані питання для самоконтролю та тестові завдання.

2. Завдання на практичні заняття

Змістовий модуль № 1 Загальні засади економічного розвитку

Практичне заняття № 1

Економічні потреби суспільства та їх зв'язок з виробництвом

План

1. Економічні потреби та інтереси як рушійні сили господарської діяльності. Закон зростання потреб.
2. Поняття суспільного виробництва та його форми. Матеріальне й нематеріальне виробництво.
3. Основні економічні фактори (ресурси) виробництва, їх взаємодія.
4. Обмеженість економічних ресурсів і проблема економічного вибору.
5. Крива виробничих можливостей.

Основні поняття і терміни:

Потреба, «піраміда потреб» Маслоу, закон зростання потреб, економічні блага, споживчі і виробничі блага, матеріальні і нематеріальні блага, економічні інтереси, суспільне виробництво, праця, робоча сила, предмети та засоби праці, натуральне господарство, товарне виробництво, матеріальне й нематеріальне виробництво, продукт, товар, основні економічні фактори (ресурси) виробництва, земля (природні ресурси), праця, капітал, підприємницькі здібності, проблема економічного вибору, обмеженість ресурсів і безмежність потреб, крива виробничих можливостей.

Питання для самоконтролю:

1. В чому полягає суть ієрархії потреб А. Маслоу?
2. Що таке блага? Наведіть приклад благ.
3. Що таке економічні інтереси? Чому потреби та інтереси виступають спонукальним мотивом виробничої діяльності людей?
4. Які основні причини виникнення товарного виробництва?
5. Яка різниця між простою і розвинутою формами товарного виробництва?

Теми доповідей

1. Ефективність виробництва та чинники, що її визначають.
2. Повна зайнятість і повний обсяг виробництва.
3. Крива виробничих можливостей та її властивості.

Література:

1. Економічна теорія : Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : [навчальний посібник] / Білецька Л. В., Білецький Л. В., Савич В. І. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 652 с.
2. Економічна теорія: Політекономія: Підручник / За ред. В. Д. Базилевича. - К.: Знання-Прес, 2008. – 719 с.

3. Костюк В. С. Економічна теорія: [навч. посібник] / В. С. Костюк, А. М. Андрющенко, І. П. Борейко. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 282 с.

4. Політична економія: [навч. посібник] / К. Т. Кривенко, В. С. Савчук, О. О. Беляєв. – К.: КНЕУ, 2001. – 508 с.

5. Основи економічної теорії: політекономічний аспект: [підручник] / За ред. Г. Климка. – К. – 2004. – 615 с.

Практичне заняття № 2 **Гроші та грошова система**

План

1. Сутність та походження грошей.
2. Функції грошей та їх характеристика.
3. Види грошей.
4. Грошова маса та грошові агрегати.
5. Грошовий обіг та його закони.
6. Грошова система: сутність, структура і типи.

Основні поняття і терміни:

Гроші, товарні гроші, загальна форма вартості, проста форма вартості, розгорнута форма вартості, функція міри вартості, функція засобу обігу, функція засобу нагромадження, функція засобу платежу, світові гроші, повноцінні гроші, паперові гроші, електронні гроші, грошова маса, грошові агрегати, ліквідність, грошовий обіг, безготівковий та готівковий обіг, рівняння Фішера, грошова система, біметалізм, монометалізм, система паперово-кредитних грошей.

Питання для самоконтролю:

1. Сформулюйте визначення грошей як економічної категорії. Які види грошей вам відомі?
2. Які типи грошових систем ви можете назвати?
3. Від чого залежить кількість необхідних для обігу грошей?

Теми доповідей

1. Особливості еволюції грошей в Україні та світі.
2. Грошові агрегати в Україні та світі.

Література:

1. Економічна теорія : Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : [навчальний посібник] / Білецька Л. В., Білецький Л. В., Савич В. І. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 652 с.

2. Економічна теорія: Політекономія: Підручник / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання-Прес, 2008. – 719 с.

3. Костюк В. С. Економічна теорія: [навч. посібник] / В. С. Костюк, А. М. Андрющенко, І. П. Борейко. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 282 с.

4. Політична економія: [навч. посібник] / К. Т. Кривенко, В. С. Савчук, О. О. Беляєв. – К.: КНЕУ, 2001. – 508 с.

5. Основи економічної теорії: політекономічний аспект: [підручник] / За ред. Г. Климка. – К. – 2004. – 615 с.

Змістовий модуль 2. Теоретичні основи мікроекономіки

Практичне заняття № 3

Основи мікроекономічного аналізу

План

1. Мікроекономічні суб'єкти та їх поведінка.
2. Суть попиту та фактори, що його визначають. Закон попиту.
3. Пропозиція. Зміст та фактори, що на неї впливають. Закон пропозиції.
4. Ринкова рівновага та механізм ринкового ціноутворення.
5. Еластичність попиту і пропозиції.

Основні поняття та терміни:

Попит, обсяг попиту, закон попиту, пропозиція, обсяг пропозиції, закон пропозиції, нецінові фактори попиту, нецінові фактори пропозиції, крива попиту, крива пропозиції, взаємозамінні товари (субститути), взаємодоповнюючі товари (комплементи), нормальні товари, товари нижчої якості, еластичність, еластичність попиту, еластичність пропозиції, еластичність попиту за ціною, еластичність попиту за доходом, еластичний попит, нееластичний попит, одинична цінова еластичність попиту, перехресна еластичність, абсолютно еластичний попит, абсолютно нееластичний попит, ринкова рівновага, рівноважна ціна, рівноважний обсяг, надлишок, дефіцит.

Питання для самоконтролю:

1. У чому полягає зміст закону попиту і пропозиції?
2. Які чинники зумовлюють зміну обсягу попиту, а які - зміну в попиті?
3. Наведіть приклад факторів, які впливатимуть на скорочення обсягу пропозиції.
4. Який нахил має крива попиту? Наведіть приклад факторів, які зумовляють зміщення кривої попиту вправо.
5. До якого виду еластичності належить пропозиція землі?
6. Наведіть приклад товарів з абсолютно еластичним та абсолютно нееластичним попитом.
7. Як утворюється рівноважна ціна в умовах зміни попиту і пропозиції?

Теми доповідей:

1. Еластичність попиту за доходом.
2. Перехресна еластичність
3. Механізм формування ринкової рівноваги.

Література:

1. Політична економія: [навч. посібник] / К. Т. Кривенко, В. С. Савчук, О. О. Беляєв. – К.: КНЕУ, 2001. – 508 с.
2. Макконнелл К. Р., Брю С. Л. Экономикс: Принципы, проблемы и политика: В 2 т.. – М., 1992. – 567 с.
3. Основи економічної теорії: політекономічний аспект / ред. В. Базилевича – К., 2004. – 616 с.
4. Беляєв О. О. Політична економія : [навч. посібник] / О. О. Беляєв, А. С. Бебело. – К.: КНЕУ, 2001. – 328 с.
5. Економічна теорія : Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : [навчальний посібник] / Білецька Л. В., Білецький Л. В., Савич В. І. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 652 с.
6. Вступ до економічної теорії. Курс лекцій. Частина 1. / З. Ватаманюк, С. Панчишин. – Львів : Новий світ-2000, 2005. – 352 с.

Практичне заняття № 4

Підприємництво в ринковій економіці

План

1. Підприємництво, його суть, основні принципи та функції.
2. Суб'єкти і об'єкти підприємницької діяльності. Види підприємницької діяльності.
3. Організаційні форми підприємств, їх переваги та обмеження.
4. Види підприємств за розміром та формою власності.
5. Об'єднання підприємств у ринковій економіці.

Основні поняття і терміни:

Підприємництво, юридична особа, підприємство, організаційно-правові форми підприємницької діяльності, одноосібне володіння, партнерство, корпорація, товариство з обмеженою відповідальністю, товариство з повною відповідальністю, командитне товариство, акціонерне товариство, публічне акціонерне товариство, приватне акціонерне товариство, великі, малі, середні підприємства, приватні, державні, колективні підприємства, трести, картелі, синдикати, концерни, ФПГ, асоціації.

Питання для самоконтролю:

1. Охарактеризуйте поняття “підприємництво”.
2. Які суб'єкти підприємницької діяльності вам відомі?
3. Відповідно до яких форм власності функціонують підприємства в Україні?

Теми доповідей:

1. Підприємництво – як сучасний фактор виробництва.
2. Основні форми і методи управління підприємством.

Література:

1. Політична економія: [навч. посібник] / К. Т. Кривенко, В. С. Савчук, О. О. Беляєв. – К.: КНЕУ, 2001. – 508 с.
2. Макконнелл К. Р., Брю С. Л. Экономикс: Принципы, проблемы и политика: В 2 т.. – М., 1992. – 567 с.
3. Основи економічної теорії: політекономічний аспект / ред. В. Базилевича – К., 2004. – 616 с.
4. Беляєв О. О. Політична економія : [навч. посібник] / О. О. Беляєв, А. С. Бебело. – К.: КНЕУ, 2001. – 328 с.
5. Економічна теорія : Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : [навч. посібн.] / Білецька Л. В., Білецький Л. В., Савич В. І. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 652 с.
6. Вступ до економічної теорії. Курс лекцій. Частина 1. / З. Ватаманюк, С. Панчишин. – Львів : Новий світ-2000, 2005. – 352 с.

Доходи і витрати підприємства

План

1. Витрати підприємства у коротко- та довгостроковому періоді.
2. Собівартість продукції: види та шляхи зниження.
3. Дохід та прибуток підприємства.
4. Норма прибутку та чинники, що її визначають.

Основні поняття і терміни:

Витрати виробництва, економічні та бухгалтерські витрати, внутрішні (неявні) витрати, нормальний прибуток, зовнішні (явні) витрати, постійні витрати, змінні витрати, середні витрати, граничні витрати, загальні витрати, собівартість, дохід, прибуток, бухгалтерський прибуток, економічний прибуток, норма прибутку.

Питання для самоконтролю:

1. Перерахуйте чинники, які здатні позитивно вплинути на максимізацію прибутку.
2. Назвіть основні види витрат.

Теми доповідей:

1. Шляхи максимізації прибутку фірми.
2. Рентабельність та її чинники.

Література:

1. Економічна теорія : Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : [навчальний посібник] / Білецька Л. В., Білецький Л. В., Савич В. І. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 652 с.
2. Вступ до економічної теорії. Курс лекцій. Частина 1. / З. Ватаманюк, С. Панчишин. – Львів : Новий світ-2000, 2005. – 352 с.

3. Економічна теорія: Політекономія: [підручник] / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання-Прес, 2008. – 719 с.

4. Костюк В. С. Економічна теорія: [навч. посібник] / В. С. Костюк, А. М. Андрущенко, І. П. Борейко. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 282 с.

5. Політична економія: [навч. посібник] / К. Т. Кривенко, В. С. Савчук, О. О. Беляєв. – К.: КНЕУ, 2001. – 508 с.

Практичне заняття № 5 **Конкуренція і монополія в ринковій економіці**

План

1. Конкуренція: суть та значення в ринковій економіці. Закон конкуренції.
2. Умови виникнення конкуренції. Позитивні і негативні наслідки конкуренції.
3. Ринок чистої конкуренції.
4. Поведінка підприємства в умовах чистої монополії.
5. Монополістична конкуренція та диференціація товару.
6. Характеристика ринку олігополії: ознаки, види та показники.
7. Методи конкурентної боротьби.
8. Антимонопольна політика держави. Антимонопольне законодавство.

Основні поняття і терміни:

Ринкова структура, конкуренція, закон конкуренції, досконала конкуренція, внутрішньогалузева, міжгалузева, міжнародна конкуренція, недосконала конкуренція, монополія, адміністративна, природна, економічна монополії, цінова дискримінація, картель, олігополія, кооперативна і некооперативна поведінка на ринку олігополії, чиста і диференційована олігополія, м'яка і жорстка олігополія, монополістична конкуренція, моносонія, реальні ринкові структури, ідеальні ринкові структури, цінові методи конкурентної боротьби, нецінові методи конкурентної боротьби, недобросовісна конкуренція, антимонопольна політика, антимонопольне законодавство,

Питання для самоконтролю:

1. Які ви знаєте методи конкурентної боротьби? Наведіть приклади.
2. Який зв'язок між монополією та конкуренцією?
3. У чому полягає суть і роль антимонопольних заходів держави?

Теми доповідей:

1. Природні монополії в Україні.
2. Найбільш поширені ринкові структури.

Література:

1. Економічна теорія : Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : [навчальний посібник] / Білецька Л. В., Білецький Л. В., Савич В. І. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 652 с.

2. Вступ до економічної теорії. Курс лекцій. Частина 1. / З. Ватаманюк, С. Панчишин. – Львів : Новий світ-2000, 2005. – 352 с.

3. Економічна теорія: Політекономія: [підручник] / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання-Прес, 2008. – 719 с.

4. Костюк В. С. Економічна теорія: [навч. посібник] / В. С. Костюк, А. М. Андрущенко, І. П. Борейко. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 282 с.

5. Політична економія: [навч. посібник] / К. Т. Кривенко, В. С. Савчук, О. О. Беляєв. – К.: КНЕУ, 2001. – 508 с.

Практичне заняття № 6

Ринок праці

План

1. Ринок праці та ставка зарплати.
2. Суть, форми і системи заробітної плати
3. Диференціація ставок зарплати.

Основні поняття і терміни:

Ринок праці, попит на робочу силу та її пропозиція, заробітна плата, номінальна заробітна плата, реальна заробітна плата, погодинна форма оплати праці, відрядна форма оплати праці, ставка заробітної плати, конкурентний та недосконало конкурентний ринки праці, монополія.

Теми для доповідей:

1. Мінімальна заробітна плата і прожитковий мінімум.

Ринки капіталу та землі

1. Капітал: суть, види та властивості.
2. Форми і процес кругообігу капіталу.
3. Відсоток та фактори його зміни.
4. Ринок землі: сутність, рента та ціна землі.

Питання для самоконтролю:

1. Чим відрізняються поняття „кругообороту” та „обороту” капіталу?
2. Особливості попиту на землю і її пропозиції.

Основні поняття і терміни:

Капітал, фіктивний капітал, власний капітал, залучений капітал, грошовий капітал, комерційний капітал, промисловий капітал, основний капітал, активна частина основного капіталу, пасивна частина основного капіталу, оборотний капітал, фізичне та моральне зношування основного капіталу, амортизація, форми капіталу (виробнича, товарна, грошова), кругообіг капіталу, оборот капіталу, відсоток, дисконтування, номінальна і реальна ставка відсотку, рента, абсолютна рента, диференціальна рента, монополна рента.

Література:

1. Економічна теорія : Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : [навчальний посібник] / Білецька Л. В., Білецький Л. В., Савич В. І. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 652 с.
2. Вступ до економічної теорії. Курс лекцій. Частина 1. / З. Ватаманюк, С. Панчишин. – Львів : Новий світ-2000, 2005. – 352 с.
3. Економічна теорія: Політекономія: [підручник] / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання-Прес, 2008. – 719 с.
4. Костюк В. С. Економічна теорія: [навч. посібник] / В. С. Костюк, А. М. Андрющенко, І. П. Борейко. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 282 с.
5. Політична економія: [навч. посібник] / К. Т. Кривенко, В. С. Савчук, О. О. Беляєв. – К.: КНЕУ, 2001. – 508 с.

Змістовий модуль 3. Основи макроекономіки

Практичне заняття № 7

Національна економіка та її основні показники

План

1. Сутність макроекономіки та цілі макроекономічної політики.
2. Економічний зміст, призначення та принципи системи національних рахунків.
3. Валовий внутрішній продукт (ВВП) та методи його обчислення. Реальні та номінальні показники.
4. Інші макроекономічні показники та їх вимірювання.

Основні поняття та терміни:

Національна економіка, макроекономіка, баланс народного господарства, система національних рахунків, товари проміжного споживання, товари кінцевого споживання, валовий внутрішній продукт (ВВП), валовий національний продукт (ВНП), чистий національний продукт, чистий внутрішній продукт, національний дохід, особистий дохід, особистий дохід кінцевого використання, метод обрахунку ВВП за доходами, метод обрахунку ВВП за витратами, метод обрахунку ВВП за доданими вартостями, номінальний ВВП, реальний ВВП.

Питання для самоконтролю:

1. Які методи використовуються для обрахунку ВВП?
2. У яких випадках ВВП перевищуватиме ВНП і навпаки?
3. Чому в СНР використовується ринкова вартість товарів кінцевого споживання?

Теми доповідей:

1. Порівняльний аналіз БНГ і СНР.
2. Дефлятор ВВП.
3. Проблема оцінки національного багатства.

Література:

1. Економічна теорія : Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : [навчальний посібник] / Білецька Л. В., Білецький Л. В., Савич В. І. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 652 с.
2. Вступ до економічної теорії. Курс лекцій. Частина 1. / З. Ватаманюк, С. Панчишин. – Львів : Новий світ–2000, 2005. – 352 с.
3. Економічна теорія: Політекономія: [підручник] / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання-Прес, 2008. – 719 с.
4. Костюк В. С. Економічна теорія: [навч. посібник] / В. С. Костюк, А. М. Андрющенко, І. П. Борейко. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 282 с.
5. Політична економія: [навч. посібник] / К. Т. Кривенко, В. С. Савчук, О. О. Беляєв. – К.: КНЕУ, 2001. – 508 с.
6. Економічна теорія: [підручник] / За ред. В. М. Тарасевича. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 784 с.

Економічні цикли та економічне зростання

План

1. Сутність та причини виникнення економічних циклів.
2. Фази економічного циклу та види економічних циклів.
3. Економічне зростання: сутність та види.

Основні поняття та терміни:

Економічний цикл, фази економічного циклу, спад, піднесення, криза, депресія, пожвавлення, піднесення, підйом, пік, був, рецесія, короткі цикли, середні цикли, довгі цикли, стагфляція, антициклічна політика, економічне зростання, інтенсивний тип економічного зростання, екстенсивний тип економічного зростання, змішаний тип економічного зростання, фактори економічного зростання: прямі і непрямі.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке економічна кон'юнктура та економічний цикл?
2. У чому причина циклічних коливань економіки?
3. Назвіть фази економічного циклу і дайте їх характеристику.

Теми доповідей:

1. Теорії циклічних коливань.
2. Проблеми економічного зростання в Україні.

Література:

1. Економічна теорія : Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : [навчальний посібник] / Білецька Л. В., Білецький Л. В., Савич В. І. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 652 с.
2. Вступ до економічної теорії. Курс лекцій. Частина 1. / З. Ватаманюк, С. Панчишин. – Львів : Новий світ-2000, 2005. – 352 с.

3. Економічна теорія: Політекономія: [підручник] / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання-Прес, 2008. – 719 с.

4. Костюк В. С. Економічна теорія: [навч. посібник] / В. С. Костюк, А. М. Андрущенко, І. П. Борейко. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 282 с.

5. Політична економія: [навч. посібник] / К. Т. Кривенко, В. С. Савчук, О. О. Беляєв. – К.: КНЕУ, 2001. – 508 с.

6. Економічна теорія: [підручн.] / За ред. В. М. Тарасевича. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 784 с.

Практичне заняття № 8

Інфляція та безробіття як прояви макроекономічної нестабільності

План

1. Зайнятість та причини виникнення безробіття.
2. Види безробіття та його вимірювання.
3. Соціально-економічні наслідки безробіття.
4. Державне регулювання зайнятості.
5. Інфляція: сутність, причини виникнення та види.
6. Соціально-економічні наслідки інфляції.
7. Антиінфляційна політика держави.

Основні поняття та терміни:

Зайнятість, безробіття, рівень безробіття, економічно активне населення, економічно неактивне населення, безробітні, циклічне безробіття, фрикційне безробіття, структурне безробіття, циклічне безробіття, природний рівень безробіття, фактичний рівень безробіття, повна зайнятість, сезонне безробіття, технологічне та конверсійне безробіття, добровільне і вимушене безробіття, приховане безробіття, крива Філіпса, закон Оукена, біржа праці, інфляція, дефляція, темп інфляції, інфляція попиту, інфляція пропозиції, прихована інфляція, відкрита інфляція, повзуча інфляція, помірна інфляція, галопуюча інфляція, гіперінфляція, збалансована і незбалансована інфляція, очікувана і неочікувана інфляція, експортована та імпортована інфляція, інфляційна спіраль, антиінфляційна політика держави: адаптивна і активна.

Питання для самоконтролю:

1. Які соціально-економічні наслідки має безробіття?
2. До якого виду безробіття буде належати особа, яка втратила роботу внаслідок зміни попиту на певну спеціальність чи кваліфікацію?
3. До якої категорії безробітних буде віднесена особа, яка змінила місце проживання і, відповідно, місце роботи?
4. До якої категорії безробітних буде віднесений студент, який закінчив університет і не може знайти роботи?
5. За яких умов досягається природний рівень безробіття?
6. Який вид інфляції є найбільш небезпечним для економіки країни?
7. Якими методами держава зменшує вплив інфляції на доходи населення?

8. Назвіть основні методи державного регулювання макроекономічної нестабільності.

Теми доповідей:

1. Взаємозв'язок інфляції та безробіття.
2. Приховане безробіття в Україні.
3. Шляхи формування ефективної зайнятості в Україні.

Література:

1. Економічна теорія : Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : [навч. посібн.] / Білецька Л. В., Білецький Л. В., Савич В. І. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 652 с.
2. Вступ до економічної теорії. Курс лекцій. Частина 1. / З. Ватаманюк, С. Панчишин. – Львів : Новий світ-2000, 2005. – 352 с.
3. Економічна теорія: Політекономія: [підручник] / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання-Прес, 2008. – 719 с.
4. Костюк В. С. Економічна теорія: [навч. посібник] / В. С. Костюк, А. М. Андрущенко, І. П. Борейко. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 282 с.
5. Політична економія: [навч. посібник] / К. Т. Кривенко, В. С. Савчук, О. О. Беляєв. – К.: КНЕУ, 2001. – 508 с.
6. Економічна теорія: [підручник] / За ред. В. М. Тарасевича. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 784 с.

Практичне заняття № 9

Доходи населення і соціальна політика

План

1. Сутність, види та джерела формування доходів. Номінальні і реальні доходи.
2. Розподіл доходів у суспільстві та вимірювання доходної нерівності населення.
3. Добробут населення та соціальна політика держави.

Ключові поняття і терміни:

Дохід, дохід від трудової та підприємницької діяльності, доходи від власності, доходи, що не пов'язані з оцінкою результатів діяльності, факторні доходи, номінальний дохід, реальний дохід, індексація доходів, розподіл доходів, функціональний розподіл доходів, персональний розподіл доходів, крива Лоренца, коефіцієнт Джині, добробут населення, прожитковий мінімум, межа бідності, соціальна політика, трансфертні платежі, система соціального забезпечення, система соціального страхування, система соціальної допомоги, система соціальних гарантій.

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть основні напрями соціальної політики?
2. Які інструменти держава використовує у боротьбі із бідністю?

3. Яким способом можна виміряти рівень нерівномірності розподілу доходів у суспільстві?

4. В чому полягає відмінність між реальними і номінальними доходами?

Теми доповідей:

1. Особливості диференціації доходів населення в Україні та в зарубіжних країнах.

2. Чинники, що впливають на диференціацію доходів населення.

Література:

1. Економічна теорія : Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : [навчальний посібник] / Білецька Л. В., Білецький Л. В., Савич В. І. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 652 с.

2. Вступ до економічної теорії. Курс лекцій. Частина 1. / З. Ватаманюк, С. Панчишин. – Львів : Новий світ-2000, 2005. – 352 с.

3. Економічна теорія: Політекономія: [підручник] / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання-Прес, 2008. – 719 с.

4. Костюк В. С. Економічна теорія: [навч. посібник] / В. С. Костюк, А. М. Андрющенко, І. П. Борейко. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 282 с.

5. Політична економія: [навч. посібник] / К. Т. Кривенко, В. С. Савчук, О. О. Беляєв. – К.: КНЕУ, 2001. – 508 с.

6. Економічна теорія: [підручник] / За ред. В. М. Тарасевича. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 784 с.

Практичне заняття № 10

Кредитна система та грошово-кредитна політика

План

1. Кредит: зміст, функції і принципи функціонування.
2. Форми та види кредиту.
3. Кредитна система та її структура.
4. Види комерційних банків та їх операції.
5. Роль Національного банку в банківській системі.
6. Суть та цілі грошово-кредитної політики.
7. Види та інструменти грошово-кредитної політики.

Основні поняття і терміни:

Кредит, принципи кредитування, позиковий процент, комерційний кредит, банківський кредит, іпотечний кредит, державний кредит, міжнародний кредит, ломбардний кредит, споживчий кредит, банківська система, центральний банк, комерційний банк, спеціалізовані та універсальні банки, регіональні, загальнодержавні і міжнародні банки, небанківські фінансові інститути, активні операції банку, пасивні операції банку, грошово-кредитна політика, політика «дешевих грошей», політика «дорогих грошей», облікова ставка, норма обов'язкового резервування, операції на відкритому ринку з цінними паперами.

Питання для самоконтролю:

2. Для стимулювання ділової активності в якому напрямку потрібно змінити облікову ставки НБУ та норму банківських резервів?
3. Чому існує необхідність регулювання діяльності комерційних банків?

Теми доповідей:

1. Центральний банк та його функції.
2. Небанківські фінансові інститути.

Література:

1. Економічна теорія : Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : [навчальний посібник] / Білецька Л. В., Білецький Л. В., Савич В. І. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 652 с.
2. Вступ до економічної теорії. Курс лекцій. Частина 1. / З. Ватаманюк, С. Панчишин. – Львів : Новий світ-2000, 2005. – 352 с.
3. Економічна теорія: Політекономія: [підручник] / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання-Прес, 2008. – 719 с.
4. Костюк В. С. Економічна теорія: [навч. посібник] / В. С. Костюк, А. М. Андрущенко, І. П. Борейко. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 282 с.
5. Політична економія: [навч. посібник] / К. Т. Кривенко, В. С. Савчук, О. О. Беляєв. – К.: КНЕУ, 2001. – 508 с.
6. Економічна теорія: [підручник] / За ред. В. М. Тарасевича. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 784 с.

Практичне заняття № 11

Бюджетно-податкова політика

План

1. Державний бюджет та його функції. Доходи і видатки державного бюджету
2. Бюджетний дефіцит: причини виникнення та способи погашення.
3. Державний борг та способи його обслуговування
4. Податки та податкова політика. Крива Лаффера.
5. Фіскальна політика та її інструменти.

Основні поняття і терміни:

Державний бюджет, бюджетна система, бюджетний дефіцит, профіцит державного бюджету, державний борг, зовнішній борг, внутрішній борг, податки, податкова система та податкова політика, принципи оподаткування, елементи системи оподаткування, прямі та непрямі податки, оптимальне оподаткування, крива Лаффера, фіскальна політика, дискреційна фіскальна політика, недискреційна фіскальна політика.

Питання для самоконтролю:

1. Який зв'язок між бюджетним дефіцитом і державним боргом?
2. Перелічіть основні методи покриття бюджетного дефіциту.

3. Назвіть методи управління державним боргом.
4. Які види податкових ставок застосовуються на практиці?
5. Які причинно-наслідкові зв'язки відображає крива Лаффера?
6. Які макроекономічні наслідки має підвищення податків?

Теми доповідей:

1. Управління державним боргом.
2. Шляхи подолання дефіциту бюджету.

Література:

1. Економічна теорія : Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : [навчальний посібник] / Білецька Л. В., Білецький Л. В., Савич В. І. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 652 с.
2. Вступ до економічної теорії. Курс лекцій. Частина 1. / З. Ватаманюк, С. Панчишин. – Львів : Новий світ-2000, 2005. – 352 с.
3. Економічна теорія: Політекономія: [підручник] / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання-Прес, 2008. – 719 с.
4. Костюк В. С. Економічна теорія: [навч. посібник] / В. С. Костюк, А. М. Андрющенко, І. П. Борейко. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 282 с.
5. Політична економія: [навч. посібник] / К. Т. Кривенко, В. С. Савчук, О. О. Беляєв. – К.: КНЕУ, 2001. – 508 с.
6. Економічна теорія: [підручник] / За ред. В. М. Тарасевича. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 784 с.

Змістовий модуль 4. Світове господарство і форми міжнародних економічних відносин

Практичне заняття № 12

Інтернаціоналізація економічних зв'язків та світове господарство

План

1. Інтернаціоналізація економічних зв'язків та міжнародний поділ праці.
2. Інтеграційні процеси та угруповання.
3. Світове господарство та структура.
5. Процеси глобалізації та економічні аспекти глобальних проблем людства.

Основні поняття і терміни:

Інтернаціоналізація економічних зв'язків, міжнародний поділ праці та його форми: міжнародна спеціалізація виробництва та міжнародне кооперування, загальний, частковий, одиничний поділ праці, інтеграційні угруповання, світове господарство, міжнародний поділ праці, загальний поділ праці, частковий поділ праці, одиничний поділ праці, міжнародна спеціалізація праці, міжнародне виробниче кооперування, глобалізація, глобальні проблеми.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке світове господарство? В чому полягає об'єктивність його формування?
2. У чому ви вбачаєте зв'язок між поділом праці й виникненням світового господарства?
3. Що ви розумієте під міжнародним поділом праці, спеціалізацією та інтеграцією виробництва?
4. Які ви знаєте види інтеграційних об'єднань? Чим вони відрізняються одне від одного?

Теми доповідей:

1. Структура світового господарства за різними критеріями.
2. Глобальні проблеми людства та шляхи їх вирішення.
3. Які проблеми інтеграції економіки України у світове господарство?

Література:

1. Економічна теорія : Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : [навчальний посібник] / Білецька Л. В., Білецький Л. В., Савич В. І. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 652 с.
2. Вступ до економічної теорії. Курс лекцій. Частина 1. / З. Ватаманюк, С. Панчишин. – Львів : Новий світ–2000, 2005. – 352 с.
3. Економічна теорія: Політекономія: [підручник] / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання-Прес, 2008. – 719 с.
4. Костюк В. С. Економічна теорія: [навч. посібник] / В. С. Костюк, А. М. Андрющенко, І. П. Борейко. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 282 с.
5. Політична економія: [навч. посібник] / К. Т. Кривенко, В. С. Савчук, О. О. Беляєв. – К.: КНЕУ, 2001. – 508 с.
6. Економічна теорія: [підручник] / За ред. В.М. Тарасевича. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 784 с.

Міжнародна торгівля

План

1. Міжнародна торгівля та її форми.
2. Зовнішньоторговельна політика: види і методи.
3. Інструменти протекціоністської зовнішньоторговельної політики: тарифні і нетарифні.

Основні поняття і терміни:

Міжнародна торгівля, зовнішньоторговельна політика, теорія абсолютних переваг А. Сміта, теорія порівняльних переваг Д. Рікардо, протекціонізм, вільна торгівля, тарифні інструменти протекціоністської зовнішньоторговельної політики, нетарифні інструменти протекціоністської зовнішньоторговельної політики, мито (експортне, імпортне, адвалерне, специфічне, комбіноване), квотування, експортні субсидії, демпінг.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке світове господарство? В чому полягає об'єктивність його формування?
2. У чому ви вбачаєте зв'язок між поділом праці й виникненням світового господарства?
3. Що ви розумієте під міжнародним поділом праці, спеціалізацією та інтеграцією виробництва?
4. Які ви знаєте види інтеграційних об'єднань? Чим вони відрізняються одне від одного?
5. Назвіть причини виникнення політики протекціонізму.
6. Які наслідки має встановлення імпортного мита для економіки країни?

Теми доповідей:

1. Структура світового господарства за різними критеріями.
2. Глобальні проблеми людства та шляхи їх вирішення.
3. Проблеми інтеграції економіки України у світове господарство.

Література:

1. Економічна теорія : Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : [навчальний посібник] / Білецька Л. В., Білецький Л. В., Савич В. І. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 652 с.
2. Вступ до економічної теорії. Курс лекцій. Частина 1. / З. Ватаманюк, С. Панчишин. – Львів : Новий світ–2000, 2005. – 352 с.
3. Економічна теорія: Політекономія: [підручник] / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання-Прес, 2008. – 719 с.
4. Костюк В. С. Економічна теорія: [навч. посібник] / В. С. Костюк, А. М. Андрющенко, І. П. Борейко. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 282 с.
5. Політична економія: [навч. посібник] / К. Т. Кривенко, В. С. Савчук, О. О. Беляєв. – К.: КНЕУ, 2001. – 508 с.
6. Економічна теорія: [підручник] / За ред. В.М. Тарасевича. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 784 с.

Практичне заняття № 13

Міжнародний рух капіталу і робочої сили

План

1. Сутність, причини та форми міжнародного руху капіталу.
2. Міжнародна міграція робочої сили: причини та види.
3. Наслідки міжнародного руху робочої сили.

Основні поняття і терміни:

Рух капіталу, приватний капітал, державний капітал, підприємницький капітал, прямі інвестиції, портфельні інвестиції, позичковий капітал, грошовий капітал, товарний капітал, міжнародна міграція робочої сили, еміграція, імміграція, рееміграція, організована міграція, нелегальна міграція, сезонна міграція, тимчасова міграція, маятникова міграція, безповоротна міграція.

Теми доповідей:

1. Некономічні причини міграції робочої сили.
2. Сучасні проблеми світових міграційних процесів.

Міжнародні валютно-фінансові відносини

План

1. Міжнародна валютна система та її еволюція.
2. Валютний курс та політика його регулювання.
3. Платіжний баланс: структура та методи збалансування.

Основні поняття і терміни:

Міжнародна валютна система, система золотого стандарту, система золото-валютного (доларового) стандарту, система паперово-валютного стандарту, валютний курс, реальний валютний курс, номінальний валютний курс, фіксований валютний курс, плаваючий валютний курс, котирування, платіжний баланс.

Теми доповідей:

1. Структура платіжного балансу України.

Питання для самоконтролю:

1. Вкажіть чинники, які впливають на валютний курс.
2. Основні причини ввезення іноземного капіталу на територію України?
3. Основні причини вивезення капіталу з України?
4. Портфельні інвестиції дають реальне право управління корпорацією?

3. Загальні вимоги до самостійної роботи

Для розширення та поглиблення знань, отриманих у процесі вивчення лекційного матеріалу, і набуття практичних навичок, рекомендований перелік питань студентам для самостійної роботи. У процесі самостійної роботи студент вчиться користуватися навчальною літературою, виявляти економічні проблеми на макро- та мікрорівні та обґрунтовувати заходи щодо їх вирішення у рамках підприємства, галузі, регіону, національної та глобальної економіки, набуває навичок дослідної роботи.

4. Загальні вимоги до самостійної роботи

Для розширення та поглиблення знань, отриманих у процесі вивчення лекційного матеріалу, і набуття практичних навичок, рекомендований перелік питань студентам для самостійної роботи. У процесі самостійної роботи студент вчиться користуватися навчальною літературою, виявляти економічні проблеми на макро- та мікрорівні та обґрунтовувати заходи щодо їх вирішення

у рамках підприємства, галузі, регіону, національної та глобальної економіки, набуває навичок дослідної роботи.

4. Завдання для самостійної роботи

Змістовий модуль 1.

ТЕМА 1. Економічна теорія як наука (5 год)

1. Зародження економічних знань в стародавньому світі.
2. Економічні вчення епохи середньовіччя.
3. Економічні школи капіталізму.
4. Сучасні економічні вчення.
5. Розвиток економічної науки в Україні.

ТЕМА 2. Економічна система та відносини власності (3 год)

1. Сучасні моделі змішаної економіки.
2. Відносини власності в економічній системі.
3. Основні способи зміни форм власності.

ТЕМА 3. Економічні потреби суспільства та їх зв'язок з виробництвом (4 год)

1. Ефективність виробництва та чинники, що її визначають.
2. Сутність, вимірювання та шляхи підвищення продуктивності праці.
3. Просте товарне виробництво.
4. Розвинута форма товарного виробництва: механізм виникнення та основні ознаки.

ТЕМА 4. Товарне виробництво як основа ринкової економіки (5 год)

1. Теорії вартості.
2. Особливості функціонування товарних бірж.
3. Фондові біржі як важливий елемент інфраструктури ринку.
4. Валютні біржі.

ТЕМА 5. Гроші та грошова система (4 год)

1. Форми вартості: проста, розгорнута, грошова.
2. Особливості еволюції грошей в Україні та світі.
3. Грошові агрегати в Україні та світі.

Змістовий модуль 2.

ТЕМА 6. Основи мікроекономічного аналізу (3 год)

1. Товари Гіффена.
  2. Еластичність попиту за доходом.
  3. Перехресна еластичність
- Механізм формування ринкової рівноваги.

ТЕМА 7. Підприємництво в ринковій економіці (5 год)

1. Теорії та моделі підприємництва.
2. Основні форми і методи управління підприємством.
3. Сутність і основні види маркетингу.
4. Економічна ефективність виробництва та її показники.

ТЕМА 8. Доходи і витрати підприємства (4 год)

3. Шляхи максимізації прибутку фірми.
4. Функції прибутку та його види.
4. Загальний, середній і граничний дохід та їх динаміка.

ТЕМА 9. Конкуренція і монополія в ринковій економіці (5 год)

1. Спадний характер попиту та ціноутворення чистого монополіста.
2. Державне регулювання ціноутворення природних монополістів.
3. Картель та таємна змова.
4. Форми монополістичних об'єднань.
5. Світове антимонопольне законодавство та практика.
6. Антимонопольна діяльність в Україні.

ТЕМА 10. Ринок праці (2 год)

1. Ринкова крива пропозиції праці.
2. Інвестиції в людський капітал. Теорія людського капіталу та ефективної ставки зарплати.

ТЕМА 11. Ринки капіталу та землі (2 год)

1. Форми капіталу (виробнича, товарна, грошова), його кругообіг та оборот.
2. Основний і оборотний капітал підприємства. Зношення основного капіталу та його види.
3. Особливості ринку землі. Попит на землю та її пропозиція.

Змістовий модуль 3.

ТЕМА 12. Національна економіка та її основні показники (4 год)

1. Сутність та складові сукупного попиту і сукупної пропозиції.
2. Тіньова економіка в західних країнах та її особливості в Україні.
3. Порівняльний аналіз БНГ і СНР.
4. Дефлятор ВВП.
5. Нові макроекономічні показники: індекс людського розвитку, індекс економічної свободи, рівень глобалізації, рівень тінізації.

ТЕМА 13. Економічні цикли та економічне зростання (6 год)

1. Короткі цикли Дж. Кітчана.
2. Середні цикли К. Жугляра.
3. Будівельні цикли С. Кузнеця.
4. Довгі цикли М. Кондратьєва.
5. Особливості сучасних економічних циклів.

6. Державне антициклічне регулювання.
7. Фактори та наслідки економічного зростання.
8. Державне регулювання економічного зростання.

ТЕМА 14. Макроекономічна нестабільність: безробіття й інфляція (3 год)

1. Взаємозв'язок інфляції та безробіття. Крива Філіпса.
2. Монетарні та немонетарні теорії інфляції.
3. Інфляційна спіраль.

ТЕМА 15. Доходи населення і соціальна політика (4 год)

1. Крива Лоренца.
2. Коефіцієнт Джині.
3. Рівень життя населення та його вимірювання.
4. Прожитковий мінімум: сутність та механізм розрахунку.

ТЕМА 16. Кредитна система та грошово-кредитна політика (5 год)

1. Особливості банківської системи України та зарубіжних країн.
2. Небанківські фінансові установи.
3. Грошовий мультиплікатор.
4. Операції на відкритому ринку.
5. Політика облікової ставки.
6. Політика обов'язкових банківських резервів.
7. Політика „дорогих” та „дешевих” грошей.

ТЕМА 17. Бюджетно-податкова політика (4 год)

1. Бюджетна система України: державний та місцевий бюджети.
2. Реструктуризація. Конверсія боргу. Капіталізація боргу.
3. Фіскальна експансія та фіскальна рестрикція.
4. Крива Лаффера та можливість її практичного застосування.

Змістовий модуль 4.

ТЕМА 18. Інтернаціоналізація економічних зв'язків та світове господарство (5 год)

1. Міжнародна спеціалізація виробництва та міжнародне кооперування.
2. Фактори, що визначають міжнародний поділ праці.
3. Інтеграційні процеси та угруповання.
4. Етапи розвитку світового господарства.
5. Глобальні проблеми: сутність та причини виникнення. Шляхи вирішення глобальних проблем

ТЕМА 19. Міжнародна торгівля (4 год)

1. Міжнародні економічні відносини та їх форми.
2. Основні теорії міжнародної торгівлі.
3. Переваги та недоліки тарифних і нетарифних методів регулювання.

4. Сильні та слабкі сторони протекціонізму та фритредерства.

ТЕМА 20. Міжнародний рух капіталу і робочої сили (4 год)

1. Причини вивозу капіталу. Наслідки вивозу капіталу.
2. Види та форми міжнародних кредитів.
3. Форми міжнародних інвестицій. Офшорні зони.
4. Наслідки міграції робочої сили для країни-експортера та країни-імпортера робочої сили.

ТЕМА 21. Міжнародні валютно-фінансові відносини (3 год)

1. Реальний та номінальний валютний курси. Котирування.
2. Фактори впливу на валютний курс.
3. Методи збалансування платіжного балансу.

5. Питання для підсумкового контролю:

1. Економіка як складова теорії та практики в суспільстві.
2. Еволюція предмету та основні школи економічної теорії.
3. Категорії, закони та функції економічної теорії.
4. Структура й методи економічної науки.
5. Сутність та структура економічної системи.
6. Типи, види й моделі економічних систем.
7. Економічний зміст відносин власності.
8. Типи, види і форми власності.
9. Економічні потреби та інтереси як рушійні сили господарської діяльності.
10. Суспільне виробництво: суть та основні форми.
11. Основні фактори виробництва.
12. Проблема економічного вибору.
13. Ринок: суть та умови функціонування.
14. Структура ринку.
15. Функції ринку.
16. Інфраструктура ринку.
17. Еволюція грошей.
18. Функції грошей.
19. Види грошей.
20. Грошова маса та грошові агрегати.
21. Грошовий обіг та його закони.
22. Грошова система: суть, структура і типи.
23. Мікроекономічні суб'єкти та їх поведінка.
24. Попит та чинники, що на нього впливають. Закон попиту.
25. Пропозиція та чинники, що на не впливають. Закон пропозиції.
26. Ринкова рівновага, її зміни та відхилення.
27. Еластичність попиту і пропозиції.
28. Підприємництво: суть, основні принципи та функції.
29. Організаційно-правові форми підприємницької діяльності.

30. Види підприємств за розміром та формою власності.
31. Об'єднання підприємств у ринковій економіці.
32. Витрати підприємства у коротко- та довгостроковому періоді.
33. Собівартість продукції: види та шляхи зниження
34. Дохід та прибуток підприємства.
35. Норма прибутку та чинники, що її визначають.
36. Конкуренція: суть та значення в ринковій економіці. Закон конкуренції.
37. Ринок чистої конкуренції.
38. Поведінка підприємства в умовах чистої монополії.
39. Монополістична конкуренція та диференціація товару.
40. Характеристика ринку олігополії: ознаки, види та показники.
41. Методи конкурентної боротьби.
42. Антимонопольна політика держави. Антимонопольне законодавство.
43. Ринок праці та ставка зарплати.
44. Суть, форми і системи заробітної плати
45. Диференціація ставок зарплати.
46. Капітал: суть, види та властивості.
47. Форми і процес кругообігу капіталу.
48. Відсоток та фактори його зміни.
49. Ринок землі: сутність та рента.
50. Сутність макроекономіки та цілі макроекономічної політики.
51. Економічний зміст та принципи системи національних рахунків (СНР).
52. Валовий внутрішній продукт (ВВП) як основний показник СНР.
53. Сутність та причини виникнення економічних циклів.
54. Фази економічного циклу та види економічних циклів.
55. Економічне зростання: сутність та види.
56. Зайнятість та причини виникнення безробіття.
57. Види безробіття та його вимірювання.
58. Соціально-економічні наслідки безробіття.
59. Державне регулювання зайнятості.
60. Інфляція: сутність, причини виникнення та види.
61. Соціально-економічні наслідки інфляції.
62. Антиінфляційна політика держави.
63. Доходи населення та їх вимірювання.
64. Розподіл доходів у суспільстві.
65. Добробут населення та соціальна політика держави.
66. Кредит: зміст, принципи функціонування, форми та види.
67. Кредитна система та її структура.
68. Види комерційних банків та їх операції.
69. Роль Національного банку в банківській системі.
70. Грошово-кредитна політика та її інструменти.
71. Державний бюджет та його функції. Доходи і видатки державного бюджету.

72. Бюджетний дефіцит: причини виникнення та способи погашення.
73. Державний борг та способи його обслуговування.
74. Податки та податкова політика. Крива Лаффера.
75. Фіскальна політика та її інструменти.
76. Інтернаціоналізація економічних зв'язків та міжнародний поділ праці.
77. Світове господарство та його структура. Процеси глобалізації.
78. Сутність, форми та особливості міжнародної торгівлі.
79. Зовнішньоторговельна політика: види й методи.
80. Сутність, причини та форми міжнародного руху капіталу.
81. Прямі та портфельні інвестиції, міжнародний кредит.
82. Міжнародна міграція робочої сили: причини, етапи, тенденції та наслідки.

6. Оцінювання

В процесі вивчення дисципліни “Економічна теорія” використовуються наступні методи оцінювання навчальної роботи студента за 100-бальною шкалою:

- поточне опитування;
- підсумкове оцінювання;
- екзамен у формі комп'ютерного тестування.

Переведення оцінки в шкалу ECTS та національну шкалу здійснюється за схемою:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	Відмінно
82 – 89	B	Добре
75 - 81	C	
67 -74	D	Задовільно
60 - 66	E	
1 – 59	Fx	Незадовільно

РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Рейтингову оцінку за залік (за 100-бальною шкалою) з даного курсу студент може з урахуванням поточних балів, набраних на практичних заняттях.

Рейтингова оцінка визначається як сума двох складових:

- сумарної кількості балів за поточне опитування з відповідних тем (40 балів);
- оцінки за екзамен (максимум 60 балів).

Критерії оцінювання знань студента на практичних заняттях:

Повна відповідь студента на питання семінарського заняття і додаткові питання викладача	3
Часткова відповідь студента на питання семінарського заняття	2-2,9
Неповна відповідь на запитання семінарського заняття	0,5-1,9

Основними формами поточного контролю студентів на практичних заняттях є опитування, економічні диктанти та розв'язування тестових завдань.

Поточний контроль (40 балів)												Підсумковий контроль (60 балів)	Заг. к-ть балів	
Модуль 1												Модуль 2	100	
Змістов. модуль 1		Змістов. модуль 2				Змістов. модуль 3					Змістов. модуль 4	екзамен у формі комп'ютерного тестування		
6 балів		12 балів				15 балів					7 балів			
Т 3	Т 5	Т 6	Т 7,8	Т 9	Т 10, 11	Т 12,13	Т 14	Т 15	Т 16	Т 17	Т 18, 19			Т 20,21
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3			4

7. Основна рекомендована література

1. Аналітична економія: Макроекономіка і мікроекономіка : [підручник] : у 2 кн. / С. М. Панчишин, П. І. Островерх, В. Б. Буняк. – Кн. 1 : Вступ до аналітичної економії. Макроекономіка. – К. : Знання, 2009. – 723 с.
2. Башнянин Г. І. Мікроекономічна теорія: [навч. посібник] / За ред. Башнянина Г. І. і Щедрої О. В. – Львів : Новий світ, 2007. – 640 с.
3. Безугла В. О., Постіл І. І. Мікроекономіка: [навч. посібник] / В. О. Безугла, І. І. Постіл. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 288 с.
4. Беляєв О. О. Політична економія : [навч. посібник] / О. О. Беляєв, А. С. Бебело. – К.: КНЕУ, 2001. – 328 с.
5. Вступ до економічної теорії. Курс лекцій. Частина 1. / З. Ватаманюк, С. Панчишин. – Львів : Новий світ–2000, 2005. – 352 с.
6. Гронтковська Г. Е., Косік А. Ф., Ряба О. І. Економічна теорія: [навч. посібник для сам. вивчення дисципліни] / Г. Е. Гронтковська, А. Ф. Косік, О. І. Ряба. – Рівне: НУВГП, 2010. – 370 с.
7. Економічна теорія : Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : [навчальний посібник] / Білецька Л. В., Білецький Л. В., Савич В. І. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 652 с.
8. Економічна теорія: [підручник] / За ред. В. М. Тарасевича. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 784 с.
9. Економічна теорія: макро– і мікроекономіка: [підручник] / За ред. З. Ватаманюка та С. Панчишина. – К.: Альтернативи, 2001. – 606 с.
10. Економічна теорія: Політекономія: [підручник] / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання-Прес, 2008. – 719 с.
11. Зазимко А. З. Політична економія : [структурно-логічний посібник] / А. З. Зазимко. – Вид. 2-е. – К. : КНЕУ, 2006. – 358 с.
12. Історія економічних учень: [підручник] / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання, 2004. – 1300 с.
13. Костюк В. С. Економічна теорія: [навч. посібник] / В. С. Костюк, А. М. Андрющенко, І. П. Борейко. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 282 с.
14. Мікроекономіка: [підручник] / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання, 2007. – 677с.
15. Основи економічної теорії / ред. В. Федоренко, Ю. Ніколенко. – К., 2005. – 510 с.
16. Основи економічної теорії: [навч. посібник] / За заг. ред. П. В. Круша та ін. – К.: Каравела, 2007. – 448 с.
17. Основи економічної теорії: політекономічний аспект / ред. В. Базилевича – К., 2004. – 616 с.
18. Основи економічної теорії: політекономічний аспект: [підручник] / За ред. Г. Климка. – К. – 2004. – 615 с.
19. Політична економія: [навч. посібник] / К. Т. Кривенко, В. С. Савчук, О. О. Беляєв. – К.: КНЕУ, 2001. – 508 с.

Навчально-методичне видання

Матвійчук Наталія Миколаївна

Економічна теорія

Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи

Друкується в авторській редакції

Друк – Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки.
43025, м. Луцьк, просп. Волі, 13.
Тираж 30 прим. Обсяг 2 обл.-вид. арк.

